

**ПЕРСПЕКТИВИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЛАНДШАФТНОГО
БІОРИЗНОМАНІТТЯ СЛОВЕЧАНСЬКО-ОВРУЦЬКОГО КРЯЖУ
ШЛЯХОМ СТВОРЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ**

Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир
ecosystem_lab@ukr.net

Ландшафтне різноманіття – це реально існуюча на земній поверхні множинність створених природою, а зараз вже більшість завдяки діяльності людини, цілісних дискретно-континуальних структур. Це стосується ландшафтних комплексів будь-якого розміру та ієрархічного рангу – від ландшафтних фацій і урочищ до ландшафтних районів, мезо-, макро- та мегарегіонів. Ландшафтне різноманіття визначається кількістю об'єднаних у комплекси компонентів, таких як рельєф, клімат, водні ресурси, ґрунти, об'єкти рослинного й тваринного світу, які знаходяться у складній взаємодії і взаємозумовленості та утворюють однорідну за умовами розвитку і єдину цілісну систему. Збереження ландшафтного різноманіття є одним із компонентів сталого розвитку. Воно супроводжує перехід від видового до екосистемного рівня, що відображається в Оселищній дерективі. Однак, практиці природоохоронної діяльності має передувати теоретична робота із екосозології [8]. Вона включає питання територіальної диференціації ландшафтних екосистем рівня урочищ із врахуванням їхньої антропогенної трансформації та її впливу на біотичне різноманіття.

Як модельний регіон нами обрано Словечансько-Овруцький кряж. На відносно невеликій площі тут можемо спостерігати відмінні за геологічною будовою, ґрунтовими умовами, комплексом орографічних факторів та антропогенним впливом урочища, які знаходяться на різній динамічній стадії розвитку [1]. З початку ХХ століття і до сьогодні він приваблює увагу дослідників різних галузей – геологів, біологів, екологів, етнографів, лінгвістів, істориків та археологів [3, 5, 6, 9]. Словечансько-Овруцький кряж – унікальне місце на планеті [10]. Академік П.А.Тутковський писав про нього: «Таємнича легендарна країна, про яку складено стільки легенд і переказів...Ця країна ховає в собі велику кількість особливих, інколи величних, особливо геологічних та географічних явищ – цілу гамму чудес, що нагадує в мініатюрі Єловстоунський парк в штаті Каліфорнія, США». За кілька десятків років до чудес геологічних завдяки роботам Г.Смика додалися чудеса ботанічні. На сьогодні флора кряжу нараховує 1282 види.

На сьогодні на території кряжу здійснюється реалізація кількох природоохоронних проектів. В основному вони відбуваються в рамках

міжнародного природоохоронного проекту «Полісся – дика природа без кордонів: збереження одного із найбільших природних регіонів Європи», який є частиною Програми вразливих ландшафтів (Endangered Landscapes Programme), що управляється Кембриджською природоохоронною ініціативою за фінансової підтримки британської фундації «Аркадія – благодійний фонд Лісбет Раузин та Пітера Болдвіна». Роботи здійснюються в співпраці із ГО «Українське товариство охорони птахів.

Різноманітність ландшафтів Словечансько-Овруцького кряжу настільки висока, що цей об'єкт може мати міжнародне значення [7]. Поєднання природоохоронної цінності разом із туристичною привабливістю регіону вказує на те, що ідеальною моделлю буде створення на цій території національного природного парку. Коли представники місцевого самоврядування звернулися до Міністерства екології та природних ресурсів України, ця ідея набула широкого розголосу. Її гаряче підтримали в Cambridge Conservation Initiative і вона стала частиною проекту реалізованого Українським товариством охорони птахів [2]. Проект передбачає об'єднання в єдиний цілісний комплекс уже існуючих природоохоронних територій, з'єднання окремих заказників природними масивами, що їх розділяють, та залучення до них лесових балок східної і центральної частини кряжу [4]. Створення національного парку відграє не лише природоохоронну а й економічну роль. Цей регіон має слабку промислову інфраструктуру та віддалений від основних індустріальних центрів. Головну частину прибутків надає сільське господарство центральної та східної частини кряжу та лісове господарство західної частини. Однак в цих сферах зайнято невелике число жителів. Це спричиняє відтік населення та соціальну і економічну деградацію. Решта населення живе із збирання грибів та ягід і натурального господарства, яке все більше страждає від проблем зміни клімату. Створення національного парку не лише стабілізує мезоклімат і гарантуватиме традиційні методи промислу а й надасть нові прибутки та інвестиції за рахунок туризму, що покращить соціально-економічну ситуацію в регіоні.

Список використаних джерел:

1. Дідух Я.П., Хом'як І.В. Оцінка енергетичного потенціалу екопопів залежно від ступеня їх гемеробії на прикладі Словечансько-Овруцького кряжу *Український ботанічний журнал*. 2007. №.1 С 235–243.
2. Козин М.С., Хом'як І.В. Синтаксономічна та екозоологічна характеристика природного джерела «Кам'яний брід». *Сталий розвиток країни в рамках Європейської інтеграції: Тези*

Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених. Житомир : ЖДТУ, 2021. С. 104

3. Никончук Є. В., Хом'як І. В. ОСОБЛИВОСТІ ПОШИРЕННЯ *HEDERA HELIX L.* НА ТЕРИТОРІЇ СЛОВЕЧАНСЬКО-ОВРУЦЬКОГО КРЯЖУ. *Біологічні дослідження – 2019*: Збірник наукових праць. Житомир: Полісся, 2019. С 357-358.
4. Патрон М.А., Хом'як І.В. Перспективи розширення Поліського природного заповідника на території Словечансько-Овруцького кряжу. *Біологічні дослідження – 2021*: Збірник наукових праць. Житомир: Полісся, 2021. С. 338–339.
5. Хом'як І.В. Гарбар О.В. Никончук Є. Демчук Н.С. Гарбар Д.А. Еколого-ценотична характеристика популяції *Hedera helix L.* (Araliaceae) на території Словечансько-Овруцького кряжу. *Lesia Ukrainka Eastern European National University Scientific Bulletin Series: Biological Sciences*, 2019, №3. С. 32–37.
6. Хом'як І.В., Дідух Я.П. Нова знахідка *Syrpidium calceolus L.* на Житомирському Поліссі. *Український ботанічний журнал*. 2009. №6. С. 820–824.
7. Хом'як І.В. Особливості територіальної диференціації екоотів лісових формацій Словечансько-Овруцького кряжу. *Український ботанічний журнал*. 2006. № 2. С 235–243.
8. Хом'як І.В., Мшанецька В.В., Костюк В.С., Шпаковська Л.В., Демчук Н.С., Андрійчук Т.В., Онищук І.П. Оцінка екосозологічного потенціалу території за допомогою аналізу синфітоіндикаційних моделей динаміки. *Екологічні науки*. 2020. № 6. С. 178–184.
9. Хом'як І.В., Онищук І. П. Поширення *Polystichum aculeatum (L.) Roth. (Dryopteridaceae)* на території Словечансько-Овруцького кряжу. *Наукові записки НаУКМА. Біологія та екологія*. 2018. № 1. С. 48–51.
10. Хом'як І.В., Дунаєвська О.Ф., Рябцева Н.О. Про унікальний екологічний туристичний маршрут «Легенди нору». *Наука. Молодь. Екологія-2017*: Матеріали XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених. Житомир: ЖНАЕУ, 2017. С. 161–163